

ogromno sintetično podjetje, ki mora pri njem duh biti navzoč na vseh koncih in krajih, tuintam z enako silo pletoč brezštevne, iz kaosa se snujoče niti v eno. Moderni ljudje so odložili kozmos raz svoja pleča, ker ni med njimi več Atlantov in Herkulov. Ako gre moderen človek v prirodo in med ljudi, — gre pa takrat, kadar si sam več ne zadostuje — gre samo poslušati, kako utriplje življenje in kako soglašajo vsa bitja v svojih odzivih, družecih se samih od sebe v čudovito harmonijo. To ni filozofija, ampak neke vrste melanholija“ (str. XXVII).

Aleksandrov je res tak pesnik, samo s tem razločkom, da opazamo pri njem neko domotožje po poštenem kmečkem delu in življenju, katero ga vleče iz mesta vun na njive in travnike. Zato se je tudi zaljubil v narodno pesništvo, katerega motivi zvené iz večine njegovih boljših pesem. A modernizem in kmečko delo sta dva elementa, ki se ne dasta izlepa spojiti, in tudi v Murnu je ostal vedno ta mučni dualizem, ki ga ni znal spraviti v soglasje:

Dobro jutro, sveža zemlja,
solnce še za mano —
a prišel sem že jaz s plugom,
s kolci sém in brano!

In narežem brazd si
čez polje široko,
pa začrtajo se brazde
v lice mi globoko.

A jaz sejem, orjem, žanjem
v Bogu dopadljivem leti
in prepiram se, pogajam
z doktorji in kmeti! (str. 45.)

Take so te poezije, podobne mlademu cvetju, katero, še nerazvito potrgano, je prej ovenelo, razmetano po tleh, preden ga je še kdo povil v venec. Velik pesnik Murn ni bil, niti globok, niti vzvišen. Morda ga je Prijatelj prehudo ocenil, ko mu je postavil sledeči „Epitaf“:

Življenje celo sprt, nestalen,
miru, resnice, sreče je iskal —;
njegov bil smoter temen, daljen,
umel ga ni, zato je pal.

Da, pal je, pal prezgodaj. V njegovem mišljenju je bilo še marsikaj zdravega, kar bi se bilo dalo razviti pod ugodnimi vplivi.

Dr. E. L.

Anton Aškerc. **Balade in romance.** Drugi pregledani natisk. V Ljubljani. 1903. Natisnila in založila Kleinmayr in Bamberg. — Čez trinajst let je Aškerc na novo izdal svoje „Balade in romance“. V to novo izdajo je sprejel vse pesmi, ki smo jih čitali v prvi;

izmed poznejših ni tej zbirki dodal nobene. Tudi vzpored je ostal isti.

Marsikaj je Aškerc popravil v tehničnem oziru. Takoj v prvi pesmi „Vaška lipa“ smo to zapazili. Izpustil je drugo, neokretno kitico in posamezne stihe opilil. Prej n. pr. smo čitali:

In vas porazivši divjali
naprej svojo silno so pot...

Zdaj beremo:

In vas porazivši, divjali
naprej na krvavo so pot (str. 2.)

Sploh smo pri Aškercu zapazili mnogokrat napako, da je v daktilski meri cele dvozložnice potisnil v tezo, kar je dajalo ritmu precejšnje trdoto. Tu imamo zgled, kako je popravljala to napako. Prej smo tudi čitali n. pr.:

Da bil bi, prê, pokojnik sloveči tist slikar...

Zdaj je popravil:

Pokojnik, prê, bil tisti sloveči je slikar...
(str. 7.)

To je dobro popravljeno. Včasih se nam ni zdel tako srečen. Da bi bil n. pr. sedanji stih:

A nas tam pohvali glavar (str. 9.)

boljši od prejšnjega:

A nas bo pohvalil glavar,

ne moremo trditi. — Namesto „krščanskega ostroga“ (str. 8.) imamo zdaj „slavonski ostrog“. Namestu „klete te grehôte“ v „Svetopolkovi oporoki“ čitamo zdaj „ta greh veliki“ (str. 13.). Tako so popravljene tudi zadnje kitice „Poslednjega pisma“ (str. 15.). Tudi rime so mu dale mnogokrat povod k izpremembam. V Juditi se je prej Holofern rotill:

Pa, kar jih naš meč ti pomôril ne bó,
čuj, vsak nam kot sužen pokôril se bó.

Zdaj pa čitamo:

A kogar naš meč strmoglavil ni v grob,
čuj, vsak nam zmagalcem bo služil ko rob!
(Str. 19.)

Nam se zdi prejšnja kitica vkljub nepravilni rimi krepkejša, kot druga, ki tudi nima čiste rime.

V „Pevčevem grobu“ je odstranil redovnika. Prej je peval:

Pod celicoj svojoj sedi samotár,
na vrtu sam s saboj golči samotar.

V drugi izdaji stoji:

Na klosterskem vrtu sedi samotár,
sam s sabo ko v snu govori samotar.
(Str. 23.)

In namestu prejšnjega :

Pa ko je redovnik zatisnil okó,
zagrebli ga niso pod živo zemljo ...

čitamo zdaj :

Pa, ko je preminul v cvetočih še dneh,
zagrebli, ah, niso ga v vrtnih tam tleh.
(Str. 24.)

Umevamo, zakaj je Aškerc redovnika izpustil, a tehnično ga je slabo nadomestil. Drugod je bil zopet srečnejši. V „Slovenski legendi“ pa zdaj slavi Trubarja z unificirano mero. Prej je namreč brez reda mešal tro- in dvozložne ritme, zdaj jih je pa izpremenil v same trozložke s tem, da je vrnil razne besede. Prej je pel n. pr.:

Jo! bil vam prepir in spor je na to
po celi slovenski strani ...

Zdaj pa :

Jo! kakšen prepir vnel in spor se na to
po celi slovenski je strani. (Str. 62.)

To nam ne zveni bolje. S podobnimi interpolacijami je popravil mero tudi baladi „Attila in slovenska kraljica“. N. pr. prej:

Čuj krik njih in vik in jok in stok
koljo jih zveri človeške.

In zdaj :

Čuj krik njih in vik in jok, vzdih in stok!
koljo jih zverine človeške (str. 98.)

Ali pa prej :

Pred Vido prijaše Attilov sel,

in zdaj :

Pred Vido prijaše Hun kôsmat in grd.
(Str. 98.)

Pri dovršnih glagolih ima sedanjik pomen prihodnjika. To je slovniško popolnoma istinito, a je v pesništvu vendar včasih nevarno, kar nam dokazuje sledeča izpremembra v „Stari pravdi“. V prvi izdaji imamo :

Zmaj v gôri se znova vzbudil bo,
verige jeklene zdrobil bo (str. 124.)

Aškerc je to tako-le „popravil“ :

Zmaj v gori se znova vzbudi tam,
verige jeklene zdrobi tam (str. 126.)

Tu se pač vidi, da je urednik premagal pesnika, teorija je skalila čuvstvo. Kaplan Aškerc je bil smel in drzen bard, kateri je s trdo odločnostjo klical v svet svoje kljubovalne verze, in to je zbudilo povsod pozornost, deloma odpor, deloma hrupno priznanje; gospod arhivar in urednik jih je zdaj začel gladiti, in to škoduje njihovi izvirni svežosti.

Najmanj je pesnik še popravljaj v „Stari pravdi“, katera je tudi izmed vseh njegovih del tehnično najboljša. Sicer je pa Aškerc v obliki toliko prostejši in netočnejši od Stritarja, kolikor je krepkejši in konkretnejši od njega v izrazu.

Po vsebini ni Aškerc ničesa bistvenega izpremenil. Še vedno čitamo ono hladno tolažilo ubogi zapeljani Anki, da ni ne prva, ne zadnja na svetu, zajčki menihi stojé še vedno pred svetom kot pijanci in balada o „misli svobodni“ sklepa baladno zbirko še vedno kot glasen anahronizem ... Dr. E. L.

HRVAŠKA.

„Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti“ je izdala sledeči knjigi:

Zbornik za narodni život i običaje Južnih Slavena. Knjiga VII, svezak 2. Urednici dr. T. Maretić i dr. D. Boranić. U Zagrebu 1902. Knjžara Jugoslavenske akademije (Dioničke tiskare). Tisak Dioničke tiskare. Ciena 3 K. — Pred vsem nas zanimajo v tem „Zborniku“ sestavki, ki se bavijo s Slovenci. Dr. Fr. Ilešič je napisal razpravo „Slovenska Hagada“, v kateri našteva slovenske inačice k dvema hebrejski „Hagadi“ pridejanima pesmama. Prva „Echod mi jaudea“ je osnovana na številjenju in našteva po vrsti iz svetega pisma, koliko je tega ali onega: Eden je Bog, dve sta tabli zaveze itd. Pisatelj primerja z njo slovenske, zlasti ono: „Bratec od Ljubljane“ in razne druge. Potem preiskuje, kako se dobé tudi pri nas inačice drugi pesmi iz „Hagade“, ki ima sledečo vsebino: Oče je kupil jagnje, volk ga je vzel, pes je raztrgal volka, palica je ubila psa, palico je pokončal ogenj, ogenj je ugasnila voda itd. Slične pesmi zasleduje pisatelj tudi v poljskem, nemškem in italijanskem jeziku, in trdi, da se dobi ta motiv tudi v Perziji, Indiji in Afriki. — Dalje razpravlja dr. Ilešič o otročjih igrach, o načinu, kako se otroci pri igri izštevajo, o otroški pesmi „Anguli, banguli...“, katero izvaja iz latinskega „Angite, pangite, cingite me, habilis, fabilis, domine“. — Gašpar Križnik popisuje smrtne običaje v Motniku na Slovenskem. — Dr. T. Maretić v „Sitnijih priložih“ razpravlja o nekaterih narodnih pravljicah. — Vladimir Andalić obširno popisuje narodne običaje v Bukovici, Ivan Žic pa v Vrbniku na otoku Krku: ta poslednji spis je jako temeljit, ker podaje dobro sliko tudi o domačem gospodarskem življenju. —